

████████████████████
Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki
w Gdańsku

Recenzja pracy doktorskiej Pani mgr Qi Gong

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Zlecenie podjęte na podstawie nowej ustawy z 20 lipca 2018 r. – decyzja o wyznaczeniu mojej osoby w roli recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Qi Gong (pismo nadesłane przez Przewodniczącą Rady Dyscypliny Naukowej – Prof. dra hab. Pawła Łukaszewskiego).

Ocena przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej wraz z jej opisem

Praca doktorska pt. „Ottorino Respighi – kameralistyka wokalna. Analiza twórczości na przykładzie wybranych reprezentatywnych utworów kompozytora”, składa się z dzieła artystycznego na nośniku CD oraz opisu pracy doktorskiej w formie papierowej w języku polskim. Dzieło artystyczne stanowi nagranie audio.

Dzieło artystyczne (nagranie CD) zawiera:

Ottorino Respighi

1. Notturmo
2. Tanto bella!
3. Nevicata
4. Cykl *Sei melodie*
 - In alto mare
 - Abbandono
 - Mattinata
 - Povero cor
 - Si tu vuex
 - Soupir
5. Cykl *Tre liriche*
 - Nebbie
 - Pioggia
 - Notte

6. Cykl *Quattro liriche su parole di poeti armeni*

No, non è morto il figlio tuo
La mamma è come il pane caldo
Io sono la madre
Mattino di luce

Wykonawcy:

Qi Gong – sopran

Beata Szebesczyk – fortepian

Nagrania dokonano 8 maja 2023 r.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Jako pierwsze na płycie znalazły się wczesne kompozycje Respighiego. Są nimi: *Notturmo*, *Tanto bella!*, *Nevicata*. Utwory te opisują zmieniającą się aurę i beztrioskie chwile malowane dźwiękiem. Obie Panie, zarówno śpiewaczka, jak i pianistka doskonale wprowadzają słuchacza w idylliczny charakter i nastrój pieśni, poprzez wysublimowane frazy *legato*, impresjonistyczne opisy muzyczne, z przeważającą dynamiką *piano*.

Kolejna pozycja na płycie to cykl *Sei melodie*, a utwór rozpoczynający to *In alto mare*. Zmiana charakteru wyrazu ekspresji jest słyszalna od pierwszego akordu w partii fortepianu. Ten niespełna jednodominutowy utwór doskonale oddaje zmieniającą się aurę i zapowiada nadciągającą katastrofę. Cykl *Sei melodie* to suita wokalna, składająca się z sześciu pieśni do słów poetów włoskich i francuskich. Utwory te również należą do wczesnych kompozycji Ottorino Respighiego, natomiast dojrzałość ich polega nie tylko na zróżnicowanej formie muzycznej, lecz również na wnikliwym doborze tekstu. Pani Qi Gong doskonale oddaje charakter cyklu, od burzliwych i niepokojących uczuć w *In alto mare*, przeprowadza słuchacza w kojące i senne *Abbandono*. Powiew świeżości i jednocześnie moment zatrzymania wprowadza utwór *Mattinata*. Ta prosta na pozór pieśń jest dla mnie sporym zaskoczeniem. Niewinnie rozpoczynająca się partia fortepianu, oznaczona *dolcissimo*, przechodzi ze spokojnego opisu poranka z pierwszymi promieniami słońca w żarliwą i przejmującą modlitwę. Doktorantka znakomicie oddała atmosferę wiersza Gabriele D'Annunzio. Ostatnie zawołanie w dynamice *ff* pokazuje, jak różnymi środkami wyrazowymi operuje pani Qi Gong, a jej wrażliwość i możliwości interpretacyjne świadczą o dojrzałości artystycznej. Kolejny utwór z cyklu to *Povero cor*, utwór o charakterze pesymistycznym i mrocznym. Doktorantka szczegółowo przytacza w opisie dzieła okres depresyjny w życiu i twórczości Ottorino Respighiego; zapewne utwór *Povero cor* należy do tych z mrocznej sfery artystycznej

kompozytora. Dwa ostatnie utwory *Si tu vuex* i *Soupir* napisane zostały do wierszy Victora Hugo i Sully'ego Prudhomme'a. Francuska fonetyka świetnie wpisuje się w charakter eterycznej warstwy fortepianu. Doktorantka znakomicie brzmi w utworach w języku francuskim, jej lekki i krystaliczny głos, nadają frazie zmysłowości i eteryczności.

Kolejno na płycie znajduje się cykl *Tre liriche. Nebbie* i *Pioggia* to utwory Respighiego najczęściej wykonywane przez gwiazdy światowego formatu, jak Luciano Pavarotti, Renata Scotto, Angela Gheorghiu i wielu innych. Wyjątkowość tych trzech pieśni (*Nebbie*, *Pioggia*, *Notte*) należy przede wszystkim przypisać wrażliwości kompozytora, jednakże wątek „kobięcy”, o którym wspomina Doktorantka (pieśni zostały napisane do wierszy poetek Ady Negri, Vittorii Aganoor Pompili), miały również niewątpliwie wpływ na wyjątkowość tychże utworów. Cytując za Autorką: „Te utwory artystyczne zostały stworzone niczym tajemnice cicho wyrwane z jego (kompozytora) miękkiego serca, wylewając prawdziwe emocje z jego introwertycznego serca...”. Wykonanie Doktorantki charakteryzuje spójne prowadzenie frazy, narastające napięcie w utworze *Nebbie*, budowane jest miarowo i z dbałością o utrzymanie znakomitych, długich fraz, na jednym oddechu. Szczególnie widoczne jest bardzo dobre operowanie oddechem w utworze *Notte*. Budowane frazy legatowe snują się i posuwają do przodu, jednocześnie sprawiając wrażenie bezruchu, zdawać by się mogło, że tak wybrzmiewa cisza.

Na końcu płyty znajduje się cykl czterech pieśni do słów poetów ormiańskich. Cykl ten był prezentem ślubnym Respighiego dla żony Elsy. Ta suita wokalna pochodzi z okresu dojrzałej twórczości Ottorino Respighiego, który charakteryzował się połączeniem dotychczasowych inspiracji, impresjonizmu oraz chorału gregoriańskiego. Wykorzystanie ludowej poezji ormiańskiej przy użyciu wymienionych elementów muzycznych, stanowi niezwykle ciekawą kompilację wyrażenia końcowych emocji. Największe wrażenie zrobił na mnie pierwszy utwór z cyklu: *No, non è morto il figlio tuo*. Przejmujący tekst okraszony przejrzystą harmonią dodatkowo podkreśla wagę w zastosowaniu prostego akompaniamentu, przypominającego niekiedy *basso continuo*. Na tle tychże elementów, pojawia się pełen napięcia głos Doktorantki, doskonale przekazujący treść oraz emocje i ekspresje pieśni.

Po wysłuchaniu dzieła artystycznego stwierdzam, że Pani Qi Gong doskonale odnajduje się w estetyce i stylowości muzyki wokalne Ottorino Respighiego. Piękna barwa głosu sopranowego Doktorantki znakomicie wpisuje się w estetykę stylu pieśni zaprezentowanych w dziele artystycznym. Przemyślana interpretacja i bogate środki wyrazowo-ekspresyjne, których używa Doktorantka świadczą o dojrzałości i wrażliwości artystycznej. To, co jest mocną stroną pani Qi Gong to zjawiskowe *piano* i miękkie zawieszenia fraz czy rozpoczęcie

nowej myśli muzycznej z subtelną dla siebie lekkością. Warto również dodać, iż intonacja jest nienaganna i niemal doskonała. Na wyróżnienie zasługuje fakt, iż obie Artystki, zarówno pani Qi Gong, jak również pani Beata Szebesczyk stanowią jedność, świadome duo. Wzajemnie inspirują i przenikają w warstwie interpretacyjnej, prowadzą słuchacza w swój intymny i niepowtarzalny świat, przez co dzieło artystyczne jest na wysokim poziomie. Warto również podkreślić dobrą jakość samego nagrania, proporcje fortepianu do głosu i mastering zasługują na pochwałę (w dostarczonym materiale nie znalazłam nazwiska realizatora dźwięku).

Ocena opisu dzieła artystycznego

Opis dzieła podzielono na trzy rozdziały. Doktorantka dużą część pracy poświęciła na opis życia i dokonań artystycznych kompozytora. Pierwszy rozdział składa się z pięciu podrozdziałów: *Życie w Bolonii*, *Opowieści rzymskie*, *Sława*, *Międzynarodowe uznanie*, *Śmierć i dziedzictwo*. Ukazane fakty z życia kompozytora przeplatają opowieści o napotkanych osobach, które wywarły wpływ na twórczość Respighiego. Niewątpliwie duży wpływ na propagowanie muzyki młodego kompozytora miał słynny Arturo Toscanini. To pod jego dyrekcją wielokrotnie rozbrzmiewały kompozycje Ottorino Respighiego.

Doktorantka podkreśla, jak ważną rolę odegrały kobiety w życiu kompozytora, początkowo mezzosopranistka Chiarina Fino Savio, a następnie inna śpiewaczka i przyszła żona Respighiego – Elsa Olivieri. Autorka wylicza pedagogów muzyki, którzy w dużej mierze przyczynili się do rozwoju w kształtowaniu osobowości artystycznej młodego Ottorino. Respighi był niejako człowiekiem renesansu, poza pisaniem muzyki grał także na fortepianie, skrzypcach, często stawał za pulpitem dyrygenckim, jak również był muzykologiem. Swoją pierwszą książkę napisał wraz z krytykiem filmowym i innym muzykologiem, Sebastiano Arturo Lucianim. Książka ta zawierała elementy dotyczące spostrzeżeń kompozytora na temat wykonawstwa i interpretacji muzyki. A oto jeden z cytatów z książki Ottorino Respighiego, przywołany przez Doktorantkę w opisie: „Konserwatoria powinny przyzwyczajać swoich studentów do wykonywania muzyki bez jakichkolwiek znaków ekspresyjnych, tak aby jedynie szczegółowa analiza utworu i jego właściwego nastroju muzycznego służyła oddaniu właściwego tempa i uczucia muzycznego melodii, na podstawie głębokiej wrażliwości, a nie rozważań mózgowych”.

Rozdział drugi to opis wokalnego dorobku Respighiego. Doktorantka klasyfikuje wszystkie utwory wokalne kompozytora w trzech kategoriach: pieśń artystyczna, kantata oraz opera.

Liryka wokalna nie była twórczością dominującą w dorobku kompozytorskim Ottorino, jednakże gatunek ten mocno wpłynął na pozycję młodego kompozytora. „W pewnym sensie pieśni artystyczne Respighiego były wyrazem jego wewnętrznego ja, ponieważ kompozytor był introwertyczny i powściągliwy, więc pieśni artystyczne skomponowane z pomocą tekstów poetyckich, były najlepszym sposobem wyrażania jego wewnętrznych uczuć” – to cytat z opisu.

Opisując twórczość pieśniarską Respighiego, Autorka dzieli ten czas na trzy okresy pisania pieśni artystycznych. W twórczości Ottorino ten podział i zróżnicowanie stylistyczne są wyraźnie widoczne. „Twórczość Respighiego w zakresie pieśni artystycznych można podzielić na trzy okresy: pierwszy, przed 1909 rokiem, prezentuje styl wczesnoromantyczny, który ma również tendencję do monotonii francuskiego stylu pieśni artystycznych. Drugi okres, 1909–1916, to tendencje impresjonistyczne, ale charakteryzujący się swoistą niedojrzałością stylu. To okres przejściowy i eksperymentalny. Zdarzają się bardzo odważne próby, ale styl nie jest zunifikowany i nie posiada piętna osobistego rysu. W trzecim okresie, po 1916 roku, pojawia się styl dojrzały i stabilny, łączący wszystkie wcześniejsze inspiracje w osobistą, twórczą paletę świadomego swojego warsztatu”.

Innym ważnym gatunkiem w twórczości Ottorino Respighiego było pisanie kantat, co wynika zapewne z fascynacji kompozytora epoką baroku. Doktorantka opisuje szczegółowo osiem kantat, które napisał Respighi. Kantaty te miały zwykle charakter świecki, jedyny utwór o charakterze sakralnym to *Lauda per la natività del Signore*. Z powstaniem tego dzieła wiąże się polski akcent: „...Inspiracją do napisania dzieła był koncert polskiej klawesynistki Wandy Landowskiej w Palazzo Chigi- Saracini w Sienie na początku 1928 roku. Artystka zagrała kilka utworów Johanna Sebastiana Bacha, a Respighi był pod wrażeniem znakomitej techniki palcowej Landowskiej oraz intymnej i antycznej atmosfery repertuaru... Wymyślił formę *Petit Cantata* i przez kilka tygodni szukał odpowiedniego poematu, który mógłby stanowić podstawę dzieła, wybierając w końcu hymn *Lauda pro Navitate Domini...*”.

Kolejnymi gatunkami wokalnymi w dorobku kompozytora były suita wokalna oraz *poemetto lirico*. Spośród trzynastu napisanych przez Respighiego oper, dziewięć z nich zostało wystawionych. Są to: *Re Enzo*, *Semirâma*, *Marie Victoire*, *La bella addormentata*, *La campana sommersa*, *Maria Egiziaca*, *La fiamma*, *Lucrezia*. Każda z tych oper została przez Doktorantkę szczegółowo opisana.

W ostatnim rozdziale znajduje się analiza słowno-muzyczna utworów zarejestrowanych na płycie CD. To, co szczególnie uderza w przedstawionej analizie wykonawczej to interpretacja literacka tekstów. Jest ona niezwykle szczegółowa, wiąże się ściśle z analizą muzyczną i jest poparta przykładami muzycznymi. Starannie dobrane teksty poetyckie przez

kompozytora świadczą o przywiązywaniu dużej wagi do znalezienia wartościowego materiału. Im dojralsza kompozycja, tym bardziej wyszukane teksty – jak chociażby w suicie wokalne *Quattro liriche su parole di poeti armeni*. Pieśni te bowiem są skomponowane do tekstów starożytnej ormiańskiej poezji ludowej. Doktorantka z dużą precyzją poddaje analizie muzycznej utwory z cyklu, dokonując zestawienia melodyczno-harmonicznego z uwzględnieniem retoryki muzycznej. Praca jest napisana czytelnie i logicznie, pod względem edytorskim bez zarzutów (znalazłam jedynie jedną drobną literówkę).

Konkluzja

Ottorino Respighi to kompozytor nieodgadniony. Jego twórczość kompozytorska ciągle niedoceniana, zwłaszcza w Polsce, stanowi znakomite pole do poszukiwań. Ze względu na niezbyt liczne publikacje w języku polskim, praca mgr Qi Gong stanowi cenny materiał nie tylko dla śpiewaków, ale również dla innych osób zainteresowanych zgłębianiem wiedzy na temat tego kompozytora. Obszerny opis życia i twórczości Respighiego jest źródłem cennych informacji. Wnikliwa analiza słowno-muzyczna dokonana przez Doktorantkę miała zapewne wpływ na jakość nagranych dzieł, które stanowi również unikatowy materiał muzyczny. Z wiedzy, jaką dysponuję, ostatnie nagranie utworów wokalnych Respighiego, które ukazało się w Polsce stanowi płyta CD naszej wybitnej śpiewaczki Ewy Podleś z 2005 roku. Nagrania *Ottorino Respighi Gli uccelli/ Il Tramonto/Trittico botticelliano* dokonano z towarzyszeniem Wrocławskiej Orkiestry Kameralnej *Leopoldinum*, pod dyktando Michała Nesterowicza. Kierownikiem artystycznym nagrania był prof. Jerzy Marchwiński, a wydawcą firma DUX. W mojej ocenie płyta CD Doktorantki, ze względu na jej unikatowość, jak również wysoki poziom, będzie cennym nagraniem, a mgr Qi Gong dołączy do grona artystek, które w dużej mierze przyczynią się do propagowania muzyki Ottorino Respighiego.

Po zapoznaniu się z dziełem artystycznym i jego opisem pt. „Ottorino Respighi – kameralistyka wokalna. Analiza twórczości na przykładzie wybranych reprezentatywnych utworów kompozytora”, stwierdzam, że Doktorantka wykazała się umiejętnościami artystycznymi popartymi wnikliwymi wnioskami. Zarówno opis, jak i samo dzieło artystyczne stanowią niewątpliwie wkład w dziedzinie wokalistyki.

Niniejszym stwierdzam, że mgr Qi Gong wykazała się wiedzą teoretyczną i praktyczną oraz rozwiązała założone w pracy zagadnienia. Przedstawioną pracę doktorską przyjmuję i wnioskuję do dalszego procedowania.

dr hab. Anna Fabrello